

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านภาวะผู้ประกอบการและนวัตกรรม
ที่มีต่อผลการดำเนินงาน

ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

THE STUDY OF ENTREPRENEURSHIP AND INNOVATION ANTECEDENT
OF FOOD PROCESSING COMMUNITY ENTERPRISE PERFORMANCE
NAKHON PHANOM PROVINCE

วัชรพงษ์ อินทรวงศ์

WATCHARAPONG INTRAWONG

ปัทมา สุริยกุล ณ อยุธยา

PATTAMA SURIYAKUL NA AYUDHYA

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

KASETSART UNIVERSITY

สกลนคร

SAKON NAKHON

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ประการที่หนึ่งเพื่อศึกษาระดับภาวะผู้ประกอบการของคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ประการที่สองมุ่งศึกษานวัตกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ประการที่สามเพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ประการที่สี่เพื่อศึกษาความแตกต่างของระดับภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม และผลการดำเนินงานเมื่อจำแนกตามระยะเวลาในการดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ประการที่ห้าเพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้ประกอบการ และนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม มีขนาดกลุ่มตัวอย่าง 238 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนและการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์ ที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากการทบทวนวรรณกรรมและตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ รวมทั้งตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่าตามวิธีการของครอนบาค วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบสมมติโดยการทดสอบค่าเอฟ (ชนิดการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว) ค่าความสัมพันธ์ของเพียร์สัน การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ระดับภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนมีค่าเฉลี่ยในระดับสูง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยด้านระยะเวลาในการดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจ

ชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมมีผลต่อความแตกต่างในด้านระดับภาวะผู้ประกอบการและด้านผลการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังพบว่าภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อนวัตกรรมและผลการดำเนินงาน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (β) 0.91 และ 0.74 ตามลำดับ ในขณะที่นวัตกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานเช่นกัน มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (β) 0.67

คำสำคัญ : ภาวะผู้ประกอบการ, นวัตกรรม, ผลการดำเนินงาน

ABSTRACT

This research was aimed to study; 1) the entrepreneurship level of the community enterprise administrative committee, 2) the innovation of the community enterprise, 3) the performance of community enterprises, 4) the differences of entrepreneurship level, innovation and performance when classified by time of operation of community enterprise, and 5) the influence of entrepreneurship on the performance of community enterprises through innovation. The population was the community enterprise administrative committee; sample size was 238 samples and used the proportional sampling and simple random sampling. 5-level questionnaire and interview were used as an instruments to examine content validity from literature review and expert review. The Cronbach's alpha coefficient was used for reliability testing. Data was analyzed by frequency, percentage, mean, and standard deviation. The hypothesis testing was used F-test (One-way analysis of variance ANOVA), Pearson's correlation coefficient, simple regression, and multiple regressions. The research found that the entrepreneurship was the highest, Second, the community enterprise performance, while the innovation was the lowest. The results of the hypothesis test showed that the timing of the operation of the community enterprise group had a significant impact on the different of the entrepreneurship and performance levels. Besides, it was found that entrepreneurship had positive influence on innovation and performance by standard coefficient (β) 0.91 and 0.74 respectively, and innovation had a positive influence on performance as well by standard coefficient (β) 0.67.

Keywords : Entrepreneurship, Innovation, Performance

บทนำ

วิสาหกิจชุมชน (Community enterprise) หมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบกิจการ ดังกล่าว เพื่อสร้างรายได้และการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน ณ วันที่ 1 มกราคม 2560 มีวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนที่ได้รับอนุมัติจดทะเบียนจำนวนกว่า 80,000 แห่ง โดยวิสาหกิจชุมชนร้อยละ 60 หรือประมาณ 50,000 แห่ง ยังคงมีการดำเนินการอยู่ แต่อีก 30,000 แห่ง อยู่ระหว่างกระบวนการเพิกถอนและยกเลิกทะเบียนออกจากระบบ นอกจากนั้นได้มีการจัดประเภทวิสาหกิจชุมชน

โดยแบ่งเป็นการผลิตสินค้าทั้งหมด 18 ประเภท โดยมีวิสาหกิจประกอบกิจการผลิตพืชมีจำนวนมากที่สุด รองลงมาได้แก่ การผลิตปศุสัตว์ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจ ชุมชน, 2560) อย่างไรก็ตามการดำเนินงานที่ผ่านมาของวิสาหกิจชุมชนยังคงประสบกับปัญหาในด้านต่าง ๆ ซึ่ง ธันยชัย เจียรกุล (2557) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาของวิสาหกิจชุมชนโดยรวมที่ได้จากการสังเคราะห์งานวิจัยนั้น สอดคล้องกับกรอบการพัฒนา ASEAN SMEs คือ มีปัญหาด้านการสร้างเครือข่ายธุรกิจ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการตลาด ด้านการผลิต ด้านการเงินและแหล่งเงินทุน ด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม และการสนับสนุน จากภาครัฐ ดังนั้นรัฐบาลจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว เน้นการสร้างความสามารถ ในการแข่งขัน (Competitiveness) ให้กับวิสาหกิจชุมชน โดยกำหนดแนวทางไว้ในยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ดังนั้น การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ยกระดับ ผลิตภาพแรงงาน (Labor productivity) และพัฒนา SMEs สู่อุตสาหกรรม นอกจากนี้นโยบายประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) ยังกำหนดเป้าหมาย โดยเปลี่ยนจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม (Innovation) การเปลี่ยนจากวิสาหกิจชุมชนหรือ SMEs แบบดั้งเดิมไปสู่การเป็น Smart Enterprises และ Startups ที่มีศักยภาพสูง (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2559)

วิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม เป็นการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มแม่บ้านและผู้สนใจการแปรรูปอาหาร โดยการนำวัตถุดิบที่สามารถหาได้ภายในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ อย่างคุ้มค่า ซึ่งสามารถยืดอายุการเก็บรักษาให้ได้นานขึ้น เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับอาหารและเพิ่มความ หลากหลายของผลิตภัณฑ์และเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนได้อีกทางหนึ่ง ปัจจุบัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมมีจำนวนผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียน จำแนก ตามกลุ่มผู้ประกอบการมี 36 กลุ่ม รวมคณะกรรมการบริหารทั้งสิ้นจำนวน 583 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชน จังหวัดนครพนม, 2560) ในปัจจุบันมีบริบทของการแข่งขันที่รุนแรงมากยิ่งขึ้นจากสภาพการแข่งขันภายใน จังหวัดนครพนม และการแข่งขันที่มาจากจังหวัดอื่น ๆ การดำเนินธุรกิจจึงมีทั้งที่ประสบความสำเร็จและ ล้มเหลว การพัฒนาความรู้และทักษะด้านภาวะผู้ประกอบการ และการสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value added) การสร้างนวัตกรรมให้กับผลิตภัณฑ์ กระบวนการทำงาน รวมถึงทางด้านการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน และการผลิต และยังช่วยให้องค์กรสามารถลดต้นทุนการผลิตเพื่อยกระดับศักยภาพและสร้างให้เกิดความ ได้เปรียบทางการแข่งขัน (Competitive advantage) ทั้งในตลาดระดับประเทศและระดับโลก (ศศิประภา ชัยประสิทธิ์, 2553) Zehir, Can, and Karaboga (2015) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรมและผลการดำเนินงานขององค์การพบว่า ทั้งสามปัจจัยมีความสัมพันธ์กัน และภาวะผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมและผลการดำเนินงาน Hassan, Shaukat, Nawaz, and Naz (2013) ที่ทำการวิจัย เรื่อง “Effects of innovation types on firm performance: an empirical study on Pakistan’s manufacturing sector” พบผลกระทบในเชิงบวกของประเภทนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานขององค์การ ธุรกิจ

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นที่มาของการวิจัยเรื่อง การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้าน ภาวะผู้ประกอบการและนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัด นครพนม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางข้อเสนอในการเสริมสร้างวิสาหกิจชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเอง (Self reliance) และมีความสามารถในการแข่งขันที่เข้มแข็งมากขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้ประกอบการของคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม
3. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม
4. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม และผลการดำเนินงานเมื่อจำแนกตามระยะเวลาในการดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม
5. เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้ประกอบการและนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

สมมติฐานการวิจัย

1. ระดับภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม และผลการดำเนินงานแตกต่างกันเมื่อจำแนกตามระยะเวลาในการดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม
2. ภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลเชิงบวกต่อนวัตกรรมและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม
3. นวัตกรรมมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม
4. ภาวะผู้ประกอบการเมื่อจำแนกรายองค์ประกอบที่แตกต่างกันมีระดับอิทธิพลต่อนวัตกรรมแตกต่างกัน
5. นวัตกรรมเมื่อจำแนกรายองค์ประกอบที่แตกต่างกันมีระดับอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมแตกต่างกัน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงระดับภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม ผลการดำเนินงาน และความแตกต่างของระดับภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรมและผลการดำเนินงานเมื่อจำแนกตามระยะเวลาในการดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมทั้งอิทธิพลของภาวะผู้ประกอบการ และนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
2. สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความสามารถในการแข่งขันที่เข้มแข็งขึ้นในอนาคต

การตรวจสอบเอกสาร

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ของ Khajeheian (2017) ได้อธิบายถึงภาวะผู้ประกอบการว่า เป็นความสามารถของเจ้าของกิจการในการแสวงหาโอกาสในการทำธุรกิจทั้งด้านการค้นหาหรือการสร้าง (Creation/Discovery) จากทรัพยากรที่ตนมีเพื่อนำเสนอคุณค่าของสินค้าและบริการสู่ตลาดและลูกค้า อย่างไรก็ตามรูปแบบในการวัดระดับภาวะผู้ประกอบการยังคงมีความแตกต่างหลากหลาย Miller (1983) ได้อธิบายองค์ประกอบย่อยของภาวะผู้ประกอบการไว้ 3 ด้านคือ 1) การมีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม 2) ความกล้าเสี่ยง 3) การดำเนินงานในเชิงรุก Lumpkin and Dess (1996) ได้เพิ่มองค์ประกอบอีก 2 ด้านคือ 1) ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน 2) ความเชื่อมั่นในตนเอง Zeebaree and Siron (2017) ได้แบ่ง

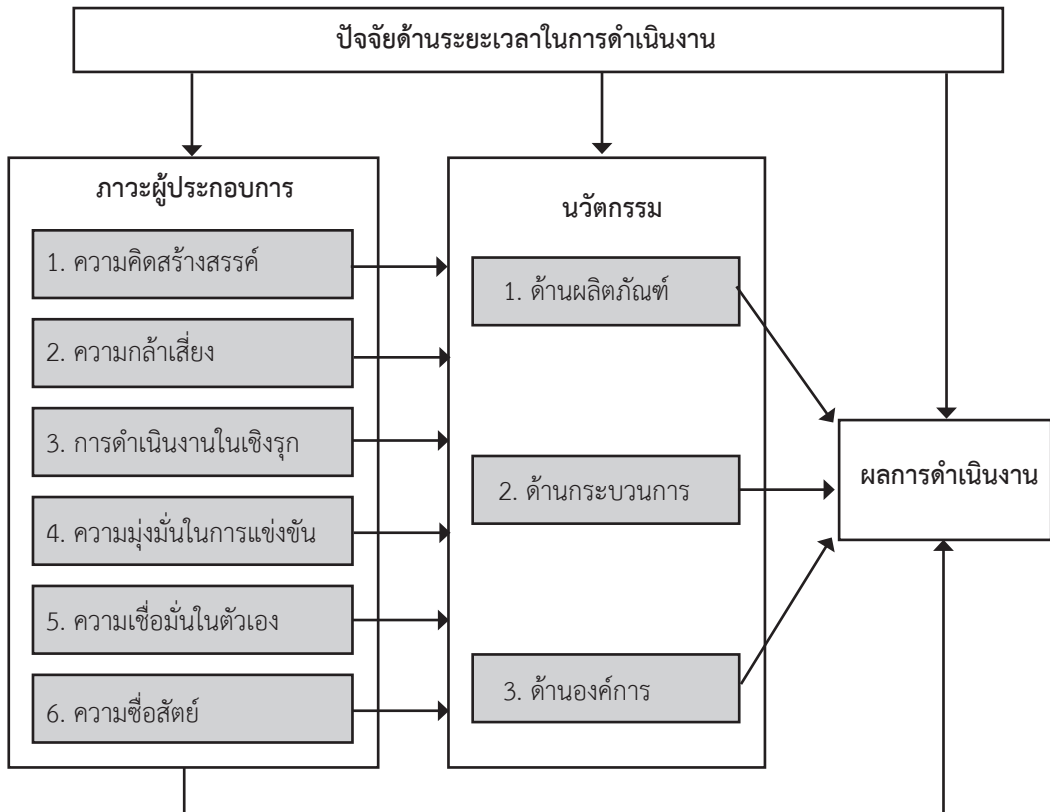
องค์ประกอบของภาวะผู้ประกอบการออกเป็น 3 ด้านคือ 1) คุณสมบัติด้านนวัตกรรม 2) การทำงานในเชิงรุก 3) ความกล้าเสี่ยง นอกจากนี้ในบริบทของผู้ประกอบการของไทย โดย สุรัชย์ ภัทรบรรเจิด (2552) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ประกอบการที่ดีนั้นควรต้องมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น พยายามทำตามสิ่งที่ได้พูดไว้ จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้สังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้ประกอบการออกเป็น 6 ด้านคือ 1) การมีความคิดสร้างสรรค์ 2) ความกล้าเสี่ยง 3) การดำเนินงานในเชิงรุก 4) ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน 5) ความเชื่อมั่นในตนเอง 6) ความซื่อสัตย์ ซึ่งใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักของการวัดระดับภาวะผู้ประกอบการ

แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation) ของ Bakar and Ahmad (2010) ได้ให้ความหมายว่า นวัตกรรมหมายถึง ความสามารถของธุรกิจในการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือโอกาสทางการค้าใหม่เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ซึ่ง OECD (2005) ได้จำแนกประเภทของนวัตกรรมในองค์การออกเป็น 4 ประเภท ประกอบด้วย 1) นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ 2) นวัตกรรมด้านกระบวนการ 3) นวัตกรรมด้านการตลาด 4) นวัตกรรมด้านองค์กร และ Bear (2017) ได้จำแนกประเภทของนวัตกรรมออกเป็น 3 ด้านคือ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ 2) ด้านกระบวนการ 3) ด้านตัวแบบทางธุรกิจ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้ดัดแปลงการจัดประเภทของนวัตกรรมจากแนวคิดข้างต้นซึ่งแบ่งนวัตกรรมออกเป็น 3 ด้านคือ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ (Product innovation) 2) ด้านกระบวนการ (Process innovation) 3) ด้านองค์กร (Organization innovation)

ผลการดำเนินงาน (Firm performance) การวิจัยในปัจจุบันรวมทั้งการบริหารธุรกิจได้ให้ความสำคัญกับการวัดความสำเร็จของผลการดำเนินงาน เพราะปัจจัยดังกล่าวเป็นสิ่งที่สามารถพยากรณ์ได้ถึงความมั่นคง ความเจริญ และความยั่งยืนขององค์กรได้ จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบความแตกต่างของเกณฑ์ (Criteria) ของการประเมินความสำเร็จของผลการดำเนินงาน ซึ่ง Venkatraman and Ramanujam (1986) ได้กำหนดเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานขององค์การธุรกิจไว้ 2 ด้านคือ 1) ด้านตัวเงิน (Financial) เช่น ผลตอบแทนการลงทุน การเติบโตของยอดขาย กำไร เป็นต้น 2) ด้านที่ไม่เป็นตัวเงิน (Non-financial) เช่น ส่วนแบ่งทางการตลาด ความพึงพอใจของลูกค้า คุณภาพของสินค้าและบริการ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ เป็นต้น จากงานวิจัยเรื่อง “The measurements of firm performance’s dimensions” ของ Al-Matari, Swidi, and Fadzil (2014) ได้อธิบายถึงหลักเกณฑ์ในการวัดผลการดำเนินงานขององค์การไว้ดังนี้ 1) ผลดำเนินงานด้านบัญชี (Accounting-based) 2) ผลดำเนินงานด้านการตลาด (market-based) ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงได้ดัดแปลงกรอบการวัดผลการดำเนินงานขององค์การตามแนวคิดของ Venkatraman and Ramanujam (1986) และ Al-Matari, Swidi, and Fadzil (2014)

ความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม และผลการดำเนินงาน (The link between entrepreneurship, innovation, and firm performance) ของ Zehir, Can, and Karaboga (2015) ที่ได้ศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้ประกอบการกับผลการดำเนินงานโดยผ่านกลยุทธ์การสร้างแตกต่างและนวัตกรรม พบว่า การวิเคราะห์ถดถอยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรมและผลการดำเนินงาน โดยนวัตกรรมสามารถอธิบายการผันแปรของผลการดำเนินงานขององค์การได้ร้อยละ 53.60 ($R^2=0.53$) เมื่อจำแนกรายด้าน นวัตกรรมด้านการตลาดและด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ในขณะที่นวัตกรรมด้านการบริหารไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่ง Frank and Muturi (2017) ได้เสนอว่า นวัตกรรมที่ประกอบด้วย ด้านกระบวนการ ด้านบริการ และด้านองค์กรมีอิทธิพลต่อการผันแปรของผลการดำเนินงานไม่สูงนักเพียงร้อยละ 8.90 ($R^2=0.08$)

ดังนั้น การตลาดในเชิงรุก ภาวะผู้ประกอบการ และเทคโนโลยีมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเกิดขึ้นของนวัตกรรม ภายในองค์กร และได้เสนอแนะว่า ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับแนวโน้มทางการตลาด ตลอดจนความต้องการของผู้บริโภค และเร่งปรับปรุงพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนให้สอดคล้องกับความต้องการดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งองค์การควรพัฒนาภาวะผู้ประกอบการให้กับบุคลากรในระดับบริหาร หัวหน้างาน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความร่วมมือในบริบทของการแข่งขันของธุรกิจในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการกระบวนการต่าง ๆ ของการปฏิบัติงาน กระบวนการการผลิต จะมีส่วนสำคัญต่อการเกิดขึ้นของนวัตกรรม (Kocak, Carsrud, & Ofiazoglu, 2017) ดังนั้น จึงสามารถสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยครั้งนี้ได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้ใช้การออกแบบวิจัยแบบผสม (Mixed methods) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เป็นหลักและเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อให้ได้ข้อมูลในรายละเอียดของแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความสามารถในการแข่งขันที่เข้มแข็งขึ้น โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยเริ่มกระบวนการดำเนินการวิจัยจากการวิเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการศึกษาเอกสาร ทฤษฎี แนวคิดหลักการ และงานวิจัยต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ ซึ่งจากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีความสำคัญประกอบด้วย ตัวแปรภาวะผู้ประกอบการในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ประยุกต์จากกรอบแนวคิดของ Zeebaree and Siron (2017) และ สุรัชย์ ภัทรบรรเจิด (2552) ตัวแปรนวัตกรรมประยุกต์จากกรอบแนวคิดของ OECD (2005) และ Bear (2017) ตัวแปรผลการดำเนินงานดัดแปลงจากกรอบแนวคิดของ Venkatraman and Ramanujam (1986) และ Al-Matari, Swidi, and Fadzil (2014)

2. ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ประกอบการและผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมเพิ่มเติม เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของกรอบแนวคิดเบื้องต้น เพื่อยืนยันความสมบูรณ์ของข้อมูล และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา (สุภางค์ จันทวานิช, 2547) โดยโครงสร้างแบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยประเด็นหลักดังนี้ ประเด็นที่หนึ่งคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชนที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ นอกจากคุณสมบัติ 5 ด้านของภาวะผู้ประกอบการซึ่งประกอบด้วย 1) ความคิดสร้างสรรค์ 2) ความกล้าเสี่ยง 3) การดำเนินงานเชิงรุก 4) ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน 5) ความเชื่อมั่นในตัวเองแล้ว ผู้เชี่ยวชาญยังได้เสนอให้เพิ่มคุณสมบัติ 6) ความซื่อสัตย์เพิ่มเติมเข้าไปในคุณสมบัติของภาวะผู้ประกอบการ ประเด็นที่สองลักษณะและประเภทของนวัตกรรมของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชน จากการสัมภาษณ์สามารถจัดแบ่งนวัตกรรมออกเป็น 3 ด้านคือ 1) นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ 2) นวัตกรรมด้านกระบวนการ 3) นวัตกรรมด้านองค์การ ประเด็นที่สามรูปแบบการวัดผลการดำเนินงานของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมและวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย ด้านที่เป็นตัวเงินและด้านที่ไม่เป็นตัวเงิน ซึ่งในบริบทของวิสาหกิจชุมชนผู้เชี่ยวชาญได้เสนอให้เพิ่มเติมผลการดำเนินงานในด้านภาพลักษณ์ที่ดีของวิสาหกิจชุมชน

3. สร้างแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยตรวจสอบรายการข้อคำถามว่ามีความสอดคล้องกับตัวแปรหรือไม่ นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหาแต่ละข้อในแต่ละตัวแปรมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of congruence : IOC) และคัดเลือกข้อคำถามโดยใช้เกณฑ์การตัดสินค่าดัชนีความสอดคล้องที่คำนวณได้ต้องมากกว่า 0.50 จึงถือว่าข้อความนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการวัด (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, 2544) ซึ่งค่าดัชนีความสอดคล้องของตัวแปรในการศึกษานี้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของข้อกำหนด ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการในลำดับต่อไป

4. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) จำนวน 30 ชุด กับวิสาหกิจชุมชนจังหวัดสกลนคร โดยคัดเลือกทดลองใช้กับวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอภูพาน อำเภอโคกศรีสุพรรณ และอำเภอพังโคน นำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1974) ซึ่งค่าแอลฟาที่ได้จะแสดงถึงระดับความคงที่ของแบบสอบถาม โดยมีค่าระหว่าง $0 < \alpha < 1$ ถ้ามีค่าใกล้เคียงกับ 1 มาก แสดงว่ามีความเชื่อมั่นมาก ซึ่ง Hair, Black, Bary, and Anderson (2010) อธิบายว่า ค่าความเชื่อมั่นที่ยอมรับได้ต้องไม่น้อยกว่า 0.70 ข้อมูลค่าความเชื่อมั่น มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเกินกว่า 0.70 ทุกตัวแปร แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปร และตัวแปรเมื่อจำแนกรายองค์ประกอบ

ตัวแปร	ตัวแปรจำแนกรายองค์ประกอบ	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค	จำนวนรายการข้อคำถาม
ภาวะผู้ประกอบการ	ความคิดสร้างสรรค์	0.77	3
	ความกล้าเสี่ยง	0.84	4
	การดำเนินงานในเชิงรุก	0.70	4
	ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน	0.79	4
	ความเป็นเชื่อมั่นในตัวเอง	0.73	4
	ความซื่อสัตย์	0.81	3
	รวมเฉลี่ย	0.90	22
นวัตกรรม	ด้านผลิตภัณฑ์	0.80	6
	ด้านกระบวนการ	0.91	6
	ด้านองค์การ	0.82	6
	รวมเฉลี่ย	0.92	18
ผลการดำเนินงาน	รวมเฉลี่ย	0.93	6

5. นำเครื่องมือไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นคณะกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากสูตรการคำนวณของ Yamane (1973) จำนวนทั้งสิ้น 238 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional sampling) และการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling)

6. นำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง คีย์ข้อมูล และวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลทั่วไปด้านข้อมูลธุรกิจวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม และผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การทดสอบสมมติฐานที่ 1 ใช้ค่า F-test (One Way ANOVA) ในส่วนของสมมติฐานที่ 2 สมมติฐานที่ 3 สมมติฐานที่ 4 และสมมติฐานที่ 5 ใช้การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

7. หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้ว ผู้วิจัยได้เพิ่มเติมกระบวนการศึกษาในเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันข้อค้นพบ และเพื่อช่วยเสริมความเข้าใจในส่วนที่ข้อมูลเชิงปริมาณไม่สามารถอธิบายได้ครอบคลุมจากการวิจัย (สุภางศ์ จันทวานิช, 2547) โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) ซึ่งประกอบด้วย ผลความแตกต่างของภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม และผลการดำเนินงาน เมื่อจำแนกตามระยะเวลาในการดำเนินกิจการ อิทธิพลของภาวะผู้ประกอบการและนวัตกรรมต่อผลการดำเนินงาน โดยสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านประกอบด้วย ที่ปรึกษาสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ 1 คน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ นวัตกรรมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผู้ประกอบการและวิสาหกิจชุมชนของกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม 1 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบผลและให้คำอธิบายเพิ่มเติมผลที่ได้จากการวิเคราะห์เชิงปริมาณ พร้อมทั้งข้อเสนอแนะทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงนโยบายเพิ่มเติมเพื่อให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย แสดงผลการวิจัยดังนี้

ระดับภาวะผู้ประกอบการ มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.41$) เมื่อจำแนกตามรายองค์ประกอบย่อยพบว่า ด้านความซื่อสัตย์มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X}=4.57$) อันดับที่สอง ความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.50$) อันดับที่สาม การดำเนินงานในเชิงรุก ($\bar{X}=4.41$) อันดับสี่ ความกล้าเสี่ยง ($\bar{X}=4.38$) อันดับห้า ความมุ่งมั่นในการแข่งขันและความเชื่อมั่นในตัวเองมีค่าเฉลี่ยที่เท่ากัน ($\bar{X}=4.30$) นวัตกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พบว่ามีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.27$) เมื่อจำแนกตามประเภทพบว่า นวัตกรรมด้านกระบวนการมีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X}=4.37$) อันดับที่สอง นวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X}=4.27$) และอันดับที่สาม นวัตกรรมด้านองค์การ ($\bar{X}=4.18$) และผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=4.41$) เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ผลการดำเนินงานด้านที่ไม่เป็นตัวเงิน ด้านสินค้าและบริการของมีคุณภาพมาตรฐาน และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้มากมีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับหนึ่ง ($\bar{X}=4.72$) โดยมีค่าเฉลี่ยอันดับสุดท้ายคือ ผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบรรลุตามนโยบายเป้าหมาย ตลอดจนตัวชี้วัดต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ($\bar{X}=4.39$)

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างของระดับภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม และ ผลการดำเนินงาน

ระยะเวลาการดำเนินกิจการ	ระดับภาวะผู้ประกอบการ			
	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
ระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี	4.30	0.35	4.60	0.00**
ระยะเวลาระหว่าง 5-10 ปี	4.55	0.17		
ระยะเวลาระหว่าง 11-15 ปี	4.54	0.22		
ระยะเวลามากกว่า 15 ปีขึ้นไป	4.57	0.18		
ระยะเวลาการดำเนินกิจการ	นวัตกรรม			
	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
ระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี	4.32	0.33	2.49	0.06
ระยะเวลาระหว่าง 5-10 ปี	4.54	0.19		
ระยะเวลาระหว่าง 11-15 ปี	4.53	0.27		
ระยะเวลามากกว่า 15 ปีขึ้นไป	4.54	0.19		
ระยะเวลาการดำเนินกิจการ	ผลการดำเนินงาน			
	$\bar{X}$	S.D.	F	Sig.
ระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี	4.37	0.26	5.22	0.00**
ระยะเวลาระหว่าง 5-10 ปี	4.59	0.23		
ระยะเวลาระหว่าง 11-15 ปี	4.63	0.21		
ระยะเวลามากกว่า 15 ปีขึ้นไป	4.65	0.19		

** $p < 0.05$

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 จากตารางที่ 2 พบความแตกต่างของระยะเวลาดำเนินกิจการน้อยกว่า 5 ปี ของระดับภาวะผู้ประกอบการ ($\bar{X}=4.30$) และผลการดำเนินงาน ($\bar{X}=4.37$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของ Scheffe แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความแตกต่างรายคู่ของระดับภาวะผู้ประกอบการ และ ผลการดำเนินงาน

ภาวะผู้ประกอบการ	ระยะเวลา น้อยกว่า 5 ปี	ระยะเวลา ระหว่าง 5-10 ปี	ระยะเวลา ระหว่าง 11-15 ปี	ระยะเวลา มากกว่า 15 ปีขึ้นไป
$\bar{X}$	4.30	4.55	4.54	4.57
ระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี		-0.25**	-0.24**	-0.27**
ระยะเวลาระหว่าง 5-10 ปี	0.25			
ระยะเวลาระหว่าง 11-15 ปี	0.24			
ระยะเวลามากกว่า 15 ปีขึ้นไป	0.27			
$\bar{X}$	4.37	4.59	4.63	4.65
ระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี		-0.22**	-0.26**	-0.28**
ระยะเวลาระหว่าง 5-10 ปี	0.22			
ระยะเวลาระหว่าง 11-15 ปี	0.26			
ระยะเวลามากกว่า 15 ปีขึ้นไป	0.28			

** $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับภาวะผู้ประกอบการ และ ผลการดำเนินงาน ที่มีระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี มีความแตกต่างกับระยะเวลาระหว่าง 5-10 ปี และ ระยะเวลาระหว่าง 11-15 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 อิทธิพลของระดับภาวะผู้ประกอบการต่อนวัตกรรมของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (β)	t	Sig.
ระดับภาวะผู้ประกอบการ	0.91	11.59	0.00**
$R^2=0.82$, $SEE.=0.22$, $F=134.49$, Sig of $F=0.00$			

** $p < 0.05$

ตารางที่ 5 อิทธิพลของระดับภาวะผู้ประกอบการต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (β)	t	Sig.
ระดับภาวะผู้ประกอบการ	0.74	5.98	0.00**
$R^2=0.56$, $SEE.=0.43$, $F=35.85$, Sig of $F=0.00$			

** $p < 0.05$

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 จากตารางที่ 4 และตารางที่ 5 พบว่า ระดับภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมและผลการดำเนินงาน (Sig.=0.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมร้อยละ 82.80 ($R^2=0.82$, $\beta=0.91$) และมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานร้อยละ 56.00 ($R^2=0.56$, $\beta=0.74$)

ตารางที่ 6 อิทธิพลของนวัตกรรมต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (β)	t	Sig.
นวัตกรรม	0.67	4.88	0.00**
$R^2=0.67$, SEE.=0.47, F=23.87, Sig of F=0.00			

** p<0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 จากตารางที่ 6 พบว่า นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน (Sig.=0.00) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานร้อยละ 67.00 ($R^2=0.67$, $\beta=0.67$)

ตารางที่ 7 อิทธิพลของระดับภาวะผู้ประกอบการต่อนวัตกรรม จำแนกรายองค์ประกอบ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (β)	t	Sig.	VIF
ความคิดสร้างสรรค์	0.26	2.74	0.01**	0.47
ความกล้าเสี่ยง	0.53	3.39	0.00**	0.17
การดำเนินงานในเชิงรุก	-0.04	-0.46	0.64	0.48
ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน	0.20	1.54	0.13	0.25
ความเชื่อมั่นในตัวเอง	0.09	0.67	0.50	0.21
ความซื่อสัตย์	0.00	0.02	0.98	0.32
Adjusted $R^2=0.87$, SEE.=0.18, F=33.93, Sig of F=0.00				

** p<0.05

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อนวัตกรรม โดยภาพรวมร้อยละ 87.20 ($R^2=0.87$) โดยมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ (Sig.=0.01, $\beta=0.26$) และความกล้าเสี่ยง (Sig.=0.00, $\beta=0.53$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ การดำเนินงานในเชิงรุก ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน ความเชื่อมั่นในตัวเอง และความซื่อสัตย์ พบว่า ไม่มีอิทธิพลระดับภาวะผู้ประกอบการต่อนวัตกรรม

ตารางที่ 8 อิทธิพลของนวัตกรรมต่อผลการดำเนินงาน จำแนกรายองค์ประกอบ

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับมาตรฐาน (β)	t	Sig.	VIF
ด้านผลิตภัณฑ์	-0.21	-0.80	0.43	3.97
ด้านกระบวนการ	0.74	2.52	0.01**	4.63
ด้านองค์การ	0.19	0.87	0.39	2.59
Adjusted $R^2=0.51$, SEE.=0.46, F=9.25, Sig of F=0.00				

** $p<0.05$

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 จากตารางที่ 8 พบว่า นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน โดยภาพรวมร้อยละ 51.00 ($R^2=0.51$) โดยมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านกระบวนการ (Sig.=0.01, $\beta=0.74$) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ด้านผลิตภัณฑ์และด้านองค์การ พบว่า ไม่มีอิทธิพลของนวัตกรรมต่อผลการดำเนินงาน

อภิปรายผล

1. การศึกษาระดับภาวะผู้ประกอบการของคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม พบว่า มีค่าเฉลี่ยของภาวะผู้ประกอบการ อยู่ในระดับสูง โดยมีรายองค์ประกอบย่อยกลุ่มภาวะผู้ประกอบการด้านความซื่อสัตย์มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งมีด้านความมุ่งมั่นในการแข่งขันและความเชื่อมั่นในตัวเองมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดเท่ากัน แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการของคณะกรรมการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนมยังมีคงต้องอาศัยความช่วยเหลือจากภาครัฐและเอกชน รวมทั้งการขาดความมุ่งมั่นในการแข่งขันโดยเฉพาะความพยายามที่จะทำให้สินค้าและบริการของตนมีคุณภาพโดดเด่นเหนือคู่แข่ง สอดคล้องกับ กษมาพร พวงประยงค์ และ นพพร จันทรนาชู (2556) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเสนอให้เพิ่มความรู้และทักษะด้านการประกอบธุรกิจให้กับผู้บริหารของวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการทำธุรกิจโดยไม่ต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากองค์การภายนอก รวมทั้งการพัฒนาความแตกต่างของผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งจากการสัมภาษณ์ ธิติ สกฤตวิญญูธาดา (2561) ได้กล่าวถึงเครื่องมือที่สำคัญนอกจากการสร้างหลักสูตรในการฝึกอบรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะผู้ประกอบการ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การจัดการความเสี่ยงแล้ว เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด การใช้เทคนิคอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการบรรยายก็เป็นสิ่งสำคัญ เช่น การเรียนรู้จากกรณีวิเคราะห์กรณีศึกษา การสร้างระบบพี่เลี้ยงและผู้ให้คำปรึกษาจากสถาบันการศึกษา กลุ่มเครือข่ายที่มีความรู้ ความชำนาญและบุคลากรจากภาคเอกชน

2. การศึกษานวัตกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม พบว่า มีค่าเฉลี่ยรวมของนวัตกรรมอยู่ในระดับสูง โดยประเภทของนวัตกรรมด้านกระบวนการมีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งมีนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์และด้านองค์การที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านกระบวนการ แสดงให้เห็นว่า ผู้ประกอบการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ยังมีจุดอ่อนด้านการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหาร สอดคล้องกับ ฐานันท์ ตั้งจุฑา และ คณิดา ไกรสันติ (2560) ที่ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร โดยได้กล่าวถึงจุดอ่อนของนวัตกรรม

ของวิสาหกิจชุมชนที่สำคัญคือ ด้านการขาดความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บรรจุภัณฑ์ และความสามารถในการกำหนดกลยุทธ์ การวางแผน ดังนั้นจึงเป็นประเด็นสำคัญที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร จังหวัดนครพนม จะต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการหามาตรการในการพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารที่มีความเหมาะสม มุ่งเน้นความปลอดภัยเป็นไปตามกระบวนการแปรรูปอาหารที่ถูกต้องตรวจสอบได้ตลอดทุกขั้นตอนจนถึงมือผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ

3. การศึกษาผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของผลการดำเนินงานรวมอยู่ในระดับสูง โดยผลการดำเนินงานด้านที่ไม่เป็นตัวเงิน ด้านสินค้าและบริการมีคุณภาพมาตรฐาน และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าได้มากมีค่าเฉลี่ยมากเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งเป็นประเด็นที่ผู้บริหารวิสาหกิจชุมชนควรพิจารณาสร้างความสมดุลระหว่างเป้าหมายดังกล่าวให้เหมาะสม สอดคล้องกับ Hoque (2004) ที่ได้ทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมขององค์การ โดยแบ่งความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมออกเป็น 8 ด้าน คือ 1) ผลกระทบจากซัพพลายเออร์ 2) ความต้องการของลูกค้า 3) ความผันผวนของกฎระเบียบทางการค้าและโลกาภิวัตน์ 4) กิจกรรมทางการตลาดของคู่แข่ง 5) เทคโนโลยีการผลิตและเทคโนโลยีสารสนเทศ 6) นโยบายของรัฐบาล 7) สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และ 8) ความสัมพันธ์กับกลยุทธ์ พบว่า มีความสัมพันธ์เป็นบวกระหว่างการเลือกจัดการกลยุทธ์โดยใช้ตัววัดผลที่ไม่ใช่ตัวเงินกับผลการปฏิบัติงานขององค์การ และไม่พบว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมกับตัววัดผลที่ไม่ใช่ตัวเงินกับผลการปฏิบัติงานขององค์การ

4. การเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับภาวะผู้ประกอบการ นวัตกรรม และผลการดำเนินงานเมื่อจำแนกตามระยะเวลาในการดำเนินกิจการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม พบว่าระดับภาวะผู้ประกอบการ และ ผลการดำเนินงาน ที่มีระยะเวลาน้อยกว่า 5 ปี มีความแตกต่างกับระยะเวลาระหว่าง 5-10 ปี และ ระยะเวลาระหว่าง 11-15 ปี อาจกล่าวได้ว่า เป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อความล้มเหลวทางธุรกิจมากที่สุด สอดคล้องกับ สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2560) ที่ได้กล่าวถึงปัญหาของธุรกิจหรือวิสาหกิจที่เพิ่งเริ่มดำเนินการ มักจะประสบกับปัญหาในหลายด้าน มักใช้ประสบการณ์จากการเรียนรู้โดยเรียนถูกเรียนผิดเป็นหลัก อาศัยบุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องมาช่วยงาน เมื่อกิจการเริ่มขยายตัวหากไม่ปรับปรุงการบริหารจัดการให้มีระบบก็จะเกิดปัญหาขึ้นได้ ดังนั้น ควรมีการกำกับดูแลกิจการที่ชัดเจน เป็นไปเพื่อการสร้างคุณค่าให้กิจการอย่างยั่งยืนอันจะนำไปสู่ความสามารถแข่งขันได้ และมีผลประโยชน์ที่ดีโดยคำนึงถึงผลกระทบในระยะยาว ประกอบธุรกิจอย่างมีจริยธรรม เคารพสิทธิและมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นและผู้มีส่วนได้เสีย เป็นประโยชน์ต่อสังคมและพัฒนาหรือลดผลกระทบด้านลบต่อสิ่งแวดล้อม สามารถปรับตัวได้ภายใต้ปัจจัยการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2560, น. 4)

5. การศึกษาอิทธิพลของระดับภาวะผู้ประกอบการและนวัตกรรมที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม พบว่า โดยภาพรวม ระดับภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมร้อยละ 82.80 และต่อผลการดำเนินงาน ร้อยละ 56.00 นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงาน ร้อยละ 67.00 ระดับภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมด้านความคิดสร้างสรรค์ และความกล้าเสี่ยง แตกต่างกันในขณะที่ การดำเนินงานในเชิงรุก ความมุ่งมั่นในการแข่งขัน ความเชื่อมั่นใจตัวเอง และความซื่อสัตย์ ไม่มีอิทธิพลระดับภาวะผู้ประกอบการต่อนวัตกรรม และ นวัตกรรมมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านกระบวนการ

แตกต่างกัน ในขณะที่ด้านผลิตภัณฑ์และด้านองค์การ ไม่มีอิทธิพลของนวัตกรรมต่อผลการดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่า ระดับภาวะผู้ประกอบการมีอิทธิพลต่อนวัตกรรมสูงสุด โดยที่มีอิทธิพลด้านความคิดสร้างสรรค์ และความกล้าเสี่ยงแตกต่างกันและนวัตกรรมยังมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานด้านกระบวนการที่แตกต่างกัน ด้วย ซึ่ง Zehir, Can, and Karaboga (2015) ได้กล่าวว่า นวัตกรรมเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้องค์การประสบความสำเร็จ Suliyanto and Rahab (2012) กล่าวว่า โดยเฉพาะนวัตกรรมในระดับองค์การซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานขององค์การและเป็นองค์ประกอบหนึ่งในความสำเร็จขององค์การ ซึ่งความสามารถทางนวัตกรรมเป็นเสมือนกลยุทธ์องค์การและเป็นการมุ่งเน้นการแข่งขันด้วยนวัตกรรมขององค์การ ส่วนนวัตกรรมเป็นเสมือนเครื่องมือซึ่งองค์การใช้เพื่อที่จะก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน นอกจากนี้ องค์การจำเป็นต้องมีความสามารถทางนวัตกรรมตลอดเวลา เนื่องจากความสามารถทางนวัตกรรมมีความสำคัญในการทำให้องค์การสามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน จากการมีผลการดำเนินงานที่สูงขึ้น และ จากการสัมภาษณ์ พยัต วุฒิรงค์ (2561) ผู้เชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมและเป็นที่ปรึกษาสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า ถึงแม้ว่านวัตกรรมด้านกระบวนการจะมีอิทธิพลต่อผลการดำเนินงานมากกว่านวัตกรรมด้านอื่น ๆ แต่วิสาหกิจชุมชนก็ไม่สามารถที่จะละทิ้งหรือมองข้ามความสำคัญของนวัตกรรมอีก 2 ด้านไปได้ โดยเฉพาะนวัตกรรมด้านองค์การอันเป็นรากฐานของนวัตกรรมด้านอื่น ๆ ที่จะทำให้เกิดการเกิดของนวัตกรรมนั้นมีลักษณะที่ต่อเนื่องยั่งยืน คล้ายกันกับรูปแบบการเกิดขึ้นของนวัตกรรมในวิสาหกิจชุมชนของประเทศญี่ปุ่น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหารจังหวัดนครพนม ควรมีมาตรการเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการพึ่งพาตนเอง และการแข่งขันในระยะยาวโดยเสริมสร้างภาวะผู้ประกอบการให้กับคณะกรรมการวิสาหกิจชุมชนโดยเฉพาะในด้านความคิดสร้างสรรค์และความกล้าเสี่ยง
2. ควรสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนได้มีการประชุมเพื่อทบทวนกลยุทธ์ เป้าหมาย และแผนดำเนินการในทุก ๆ ไตรมาสเพื่อจะได้มีการกำหนดมาตรการด้านต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
3. การให้ความสำคัญกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มที่มีระยะเวลาดำเนินกิจการน้อยกว่า 5 ปี โดยให้ความช่วยเหลือด้านทรัพยากร และการให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่มดังกล่าว

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative approach) เพื่อศึกษาข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะผู้ประกอบการ และนวัตกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลของแนวปฏิบัติที่ดี (Best practice) ของแต่ละวิสาหกิจชุมชน ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางของการดำเนินงานในกลุ่มที่ยังขาดประสบการณ์ทางธุรกิจได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กษมาพร พวงประยงค์ และ นพพร จันทรนาชู. (2556). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มการแปรรูปและผลิตภัณฑ์ จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(1), 108-120.
- ฐานันท์ ตั้งรุจกุล และ คณิตา ไกรสันติ. (2560). แนวทางการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านลานไทร อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา. *การประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 8* (หน้า 969-984). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่
- ธัญมัย เจียรกุล. (2557). ปัญหาและแนวทางการปรับตัวของ OTOP เพื่อพร้อมรับการเปิด AEC. *วารสารนักบริหาร*, 34(1).
- ธิติ สุกวิญญูธาดา. (2561, 12 มกราคม). ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาผู้ประกอบการและวิสาหกิจชุมชน องค์กรส่งเสริมอุตสาหกรรม. *สัมภาษณ์*.
- พัต วุฒิรงค์. (2561, 9 มกราคม). ที่ปรึกษาสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ. *สัมภาษณ์*.
- พรเพ็ญ เพชรสุศิริ. (2544). *การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการบริหาร*. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.
- ศศิประภา ชัยประสิทธิ์. (2553). องค์กรนวัตกรรมทางเลือกของผู้ประกอบการยุคใหม่. *วารสารนักบริหาร*, 30(2), 60-69.
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2560). *หลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ปี 2560*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. (2560). *คู่มือปฏิบัติงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน*. กรุงเทพมหานคร : กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม. (2560). *รายงานสถานการณ์ประจำปี 2560*. นครพนม : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครพนม.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). *รายงานสถานการณ์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมปี 2560*. สืบค้นเมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2561, จาก http://www.sme.go.th/upload/mod_download/
- สุภาภค์ จันทวานิช. (2547). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ ภัทรบรรเจิด. (2552). ปัจจัยสู่ความสำเร็จของผู้ประกอบการ SMEs. สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2560, จาก <http://www.manager.co.th/Business/ViewNews.aspx?NewsID=9520000011977>
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). *ไขรหัส “ประเทศไทย 4.0” สร้างเศรษฐกิจใหม่ ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง*. สืบค้นเมื่อ 18 ธันวาคม 2560, จาก <https://www.thairath.co.th/content/613903>
- Al-Matari, E.M., Swidi, A.K., & Fadzil, F.H. (2014). The Measurement of Firm Performance's Dimension. *Asian Journal of Finance & Accounting*, 6(1), 24-49.
- Bakar, L. J., & Ahmad, H. (2010). Assessing the Relationship between Firm Resources and Product Innovation Performance. *Business Process Management Journal*, 16(3), 420-435.
- Bear, S. (2017). The 3 Types of Innovation: Product, Process, & Business Model. *Journal of Business Strategy*, 38(2), 62-75.

- Cronbach, J. L. (1974). *Essential of Psychological Testing* (3rd Ed). New York : Harper and Row.
- Frank, I., & Muturi, P. (2017). Effect of Innovation Strategies on Organizational Performance: A Case Study of Bank of Kikali. *European Journal of Business and Social Sciences*, 6(6), 29-37.
- Hair, J.F., Black, W.C., Bary, J.B., & Anderson, R.E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th Ed.). London : Prentice Hall.
- Hassan, M.U., Shaukat, S., Nawaz, M.S., & Naz, S. (2013). Effects of Innovation Types on Firm Performance. *Pakistan Journal of Commerce and Social Science*, 7(2) 243-262.
- Hoque, Z. (2004). A contingency model of the association between strategy, environmental uncertainty and performance measurement : impact on organizational performance. *Organizations and Society*, 9(2), 125-135.
- Khajeheian, D. (2017). Media Entrepreneurship: A Consensual Definition. *AD-Minister*, 91-113.
- Kocak, A., Carsrud, A., & Ofiazoglu, S. (2017). “Market, entrepreneurial, and technology orientations impact on innovation and firm performance”. *Management Decision*, 55(2), 248-270.
- Lumpkin, G.T., & Dess, G.G. (1996). Clarifying the Entrepreneurial Orientation Construct and Linking It to Performance. *The Academy of Management Review*, 21(1), 135-172.
- Miller, D. (1983). Revisited: A Reflection on EO Research and Some Suggestions for the Future. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(5), 873-894.
- OECD. (2005). *The Oslo Manual for Measuring Innovation*. Retrieved September 2, 2017, from <https://www.oecd.org/site/innovationstrategy/defininginnovation.htm>
- Suliyant, S., & Rahab, R. (2012). The role of market orientation and learning orientation in improving innovativeness and performance of small and medium enterprises. *Asian Social Science*, 8(1), 134-145.
- Venkatraman, N., & Ramanujam, V. (1986). Measurement of Business Performance in Strategy Research : A Comparison of Approaches. *The Academy of Management Review*, 11(4), 801-814.
- Yamane, T. (1973). *Statistics : An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York : Harper and Row.
- Zeebaree, M.R., & Siron, R.B. (2017). The Impact of Entrepreneurial Orientation on Competitive Advantage Moderated by Financing Support in SMEs. *International Review of Management and Marketing*, 7(1), 43-52.
- Zehir, C., Can, E., & Karaboga, T. (2015) Linking Entrepreneurial Orientation to Firm Performance. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 210, 358-367.

ผู้เขียนบทความ

ดร. วัชรพงษ์ อินทรวงศ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ปัทมา สूरียกุล ณ อยุธยา

ตำแหน่งอาจารย์

ประจำภาควิชาการจัดการธุรกิจ

E-mail: watcharapong.intr@ku.th

ตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์

ประจำภาควิชาการจัดการธุรกิจ

E-mail: pattama.s@ku.th

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เลขที่ 59/6 หมู่ 1 ตำบลเชียงเคี่ยน อำเภอมะนัง

จังหวัดสกลนคร 47000